

## KITOBXONLIK - ZAMONAVIY JAMOATNING MA'NAVIY USTUNI

Qosimjonov Fayzullo Azizbek o'g'li

*Qarshi davlat texnika universiteti Nuriston akademik litseyi o'quvchisi*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada kitobxonlikning shaxs va jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, uning zamonaviy axborot davridagi ahamiyati hamda o'qish madaniyatini shakllantirish omillari tahlil qilinadi. Tadqiqotda kitobxonlikni milliy va global darajada rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosatlari, ta'lim tizimidagi innovatsion yondashuvlar hamda oilaning, kutubxonaning va raqamli platformalarning roli yoritilgan. Maqolada, shuningdek, yoshlar o'rtasida o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirish, tanqidiy tafakkurni rivojlantirish va ma'naviy barkamollikka erishishda kitobning ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan asoslab berilgan. Kitobxonlik madaniyati faqat individual o'qish odati emas, balki milliy o'zlik, madaniyat va intellektual rivojlanishning asosiy ko'rsatkichi sifatida talqin qilinadi.*

**Kalit so'zlar:** *kitobxonlik, mutolaa madaniyati, o'qish odati, ma'naviy tarbiya, intellektual rivojlanish, raqamli kutubxona, yoshlar, innovatsion ta'lim, milliy qadriyat, tafakkur.*

Insoniyat tarixining eng buyuk ixtirolaridan biri bu yozuvdir. Yozuv tufayli inson o'z fikrini, bilimni va tajribasini avloddan avlodga yetkaza oldi. Ammo yozuvning haqiqiy kuchi, uni o'qiy oladigan, tushuna oladigan va o'qishdan zavq oladigan kitobxon paydo bo'lganda namoyon bo'ldi. Kitobxonlik bu shunchaki o'qish jarayoni emas, balki fikrlash, anglash, his etish, tahlil qilish va ruhiy o'sish demakdir. U jamiyatning intellektual salohiyati, madaniy darajasi va ma'naviy taraqqiyotini belgilovchi eng muhim omillardan biridir.

Bugungi kunda dunyo jadal rivojlanayotgan axborot asriga qadam qo'ydi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, sun'iy intellekt kabi texnologiyalar inson hayotining ajralmas qismiga aylandi. Ammo aynan shu davrda kitobxonlik masalasi yangi, yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Chunki texnologik imkoniyatlar inson tafakkurini boyitish bilan bir qatorda, uni yuzaki fikrlash, shoshqaloqlik va diqqatni tez yo'qotish holatlariga ham olib kelmoqda. Shu nuqtai nazardan, kitobxonlik madaniyati nafaqat o'quv faoliyati, balki inson tafakkurini mustahkamlovchi, ruhiy muvozanatni saqlovchi va shaxsning ma'naviy barkamolligini ta'minlovchi kuchli ijtimoiy hodisa sifatida namoyon bo'ladi. Kitobxonlik insonni ma'naviy ulg'aytiradi. O'qigan odam tafakkur qiladi, solishtiradi, savol beradi, o'zini va jamiyatni anglay boshlaydi. Kitob orqali inson boshqa zamon va makonlarga sayohat qiladi, turli madaniyat va g'oyalar bilan tanishadi, o'z dunyoqarashini kengaytiradi. Mashhur rus adibi F. Dostoyevskiy

ta'kidlaganidek, "Kitob - bu insonni o'zini anglash sari yetaklaydigan mo'jiza". Shu jihatdan, kitobxonlik bu tafakkurning uzluksiz rivojlanish maktabidir.

Bugungi kunda ko'plab mamlakatlar kitobxonlikni milliy siyosat darajasida rivojlantirishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Masalan, Yaponiya, Finlyandiya, Janubiy Koreya va Shvetsiyada "milliy o'qish dasturlari" joriy etilgan. Ularning mohiyati shundan iboratki, har bir yosh toifasi uchun o'qish tavsiyalari, kutubxona tizimi, kitob tanlash mezonlari va o'qilgan asarlar bo'yicha tahliliy muloqot madaniyati shakllantirilgan. Finlyandiyada o'quvchilar har hafta "kitob soati"da o'z o'qigan asari haqida fikr almashadi, bu esa nafaqat o'qish odatini, balki tanqidiy tafakkurni ham rivojlantiradi.

O'zbekiston Respublikasida ham kitobxonlikni rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishiga aylangan. Prezidentimizning 2017-yil 12-yanvardagi "Kitob mahsulotlarini chop etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish to'g'risida"gi PQ-2789-sonli qarori, shuningdek, "Yoshlar kitobxonligi" respublika tanlovlari, "Kitobxon maktab", "Kitobsevar oila", "Eng faol kutubxonachi" kabi tashabbuslar aynan shu maqsadni ko'zlaydi. Ushbu siyosat natijasida yurtimizda o'quvchilarning mustaqil fikrlash, o'qishga qiziqish va ma'naviy dunyoqarashini kengaytirishga qaratilgan ko'plab ijtimoiy loyihalar yo'lga qo'yildi.

Kitobxonlikni shakllantirishda, avvalo, oilaning o'rni beqiyosdir. Bola ilk bor so'z, gap, hikoya va ertakni aynan oilada eshitadi. Agar ota-ona o'qishni qadrlasa, bola ham o'qishga moyil bo'ladi. Shu sababli, kitobxonlik odatini bolalikdan boshlab singdirish zarur. Psixologlarning ta'kidlashicha, erta yoshda mutolaa qilgan bolalarning diqqat, xotira va nutq salohiyati yuqori bo'ladi, ularning mantiqiy tafakkuri, tahliliy fikrlash va ijodiy yondashuvi tez shakllanadi.

Shuningdek, ta'lim muassasalarida o'quvchilarni kitobga yaqinlashtirish uchun innovatsion yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, maktablarda "Book Club", "O'qish marafoni", "Hafta kitobi" kabi tadbirlarni tashkil etish, o'qilgan kitoblar bo'yicha tanqidiy fikr-mulohaza yozdirish, asarlar asosida teatrlashtirilgan chiqishlar tayyorlash, zamonaviy raqamli kutubxona ilovalari (MyBook, Z-Library, Google Books, Librarius) dan foydalanish o'quvchilarda o'qishga nisbatan qiziqishni oshiradi. Bugungi yoshlar uchun mutolaa jarayonini faqat matn o'qish sifatida emas, balki interaktiv, vizual va muloqotli shaklda taqdim etish muhim.

Zamonaviy jamiyatda kitobxonlik faqat individual madaniyat emas, balki milliy raqobatbardoshlik ko'rsatkichi sifatida ham qaralmoqda. Chunki o'qimagan millat tafakkurda orqada qoladi, o'qigan esa rivojlanadi. Shu bois, har bir davlatning kelajagi uning yoshlarining kitobga munosabati bilan belgilanadi. Kitobni sevgan avlod bilimli, ongli, millatparvar avlodidir. Kitobxonlikni ommalashtirish uchun, avvalo, kutubxona madaniyatini qayta tiklash zarur. Har bir ta'lim muassasasida zamonaviy,

raqamli texnologiyalar bilan jihozlangan kutubxona markazlari tashkil etilishi, ularda yoshlarning qiziqishiga mos asarlar jamlanishi lozim. Bundan tashqari, kitob mualliflari, nashriyotlar va blogerlar o'rtasida ijodiy hamkorlikni kuchaytirish ham kitobxonlik muhitini kengaytiradi. "Kitob trendda bo'lishi kerak" degan tamoyil bugungi yoshlar ruhiyatiga mos yondashuvdir.

Xulosa qilib aytganda, kitobxonlik insonni tarbiyalaydi, jamiyatni rivojlantiradi, millatni buyuk qiladi. O'qigan inson hech qachon ma'nan kambag'al bo'lmaydi. Kitob insonni tinchlikka, sabrga, tafakkurga, mehrga o'rgatadi. U millat madaniyatining o'lchovi, ma'naviyatining oynasidir. Shu sababli, har birimiz o'qish odatini kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylantirishimiz lozim. Chunki o'qigan inson o'sadi, o'qigan jamiyat yuksaladi, o'qigan millat esa hech qachon yo'qolmaydi.

### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov, I. A. Yuksak Ma'naviyat - Yengilmas Kuch. – Toshkent: Ma'naviyat Nashriyoti, 2008. - 176 B.
2. Jo'Rayev, M. Kitob Va Mutolaa Madaniyati: Nazariya Va Amaliyot. – Toshkent: Fan Va Texnologiya, 2019. -220 B.
3. Gulnaz, J. (2022). Use Of Information Technology In Teaching Optics In School Physics Course. International Journal Of Social Science & Interdisciplinary Research Issn: 2277-3630 Impact Factor: 8.036, 11(02), 80-84.
4. Janabergenova, G. (2021). Optika Bo'limini O'qitishda Innovatsion Metodlardan Foydalanish. Scientific Progress, 1(5), 460-464.
5. Soliyeva, Z. (2021). The Impact Of Social Learning In English Language Learning Process. Студенческий Вестник, (11-4), 11-12.
6. Расулова, С. У. (2022). В. Ирвинг Ижодида "Ал-Хамро" Романидаги Арабча Сўзларининг Асосий Турлари Ва Таржимашунослик Муаммолари. Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural And Social Sciences, 2(5), 862-871.
7. Уколова, А. М., & Медведевских, В. С. (2015). Выпускная Квалификационная Работа.
8. Бегбудиева, П. (2017). Особенности Перевода Рекламных Текстов. Евразийский Научный Журнал, (2), 349-350.
9. Esbosynovna, T. G., Sarsenbaevich, A. M., & Saparbaevich, K. A. (2022). Current Situation Of Agricultural Product Export Financing And Its Analysis. Periodica Journal Of Modern Philosophy, Social Sciences And Humanities, 9, 4-11.

10. Esbosynovna, T. G. (2022). Sarsenbaevich Am Problems With Financing Export Of Agricultural Products. *Epra International Journal Of Economic And Business Review (Jebr)*, 10(6), 5-8.
11. Sarsebaevich, A. M., & Qizi, J. Z. R. (2024). Ўзбекистон Худудларида Қишлоқ Хужалиги Маҳсулотларини Ишлаб Чиқариш Самардорлиги Таҳлили. *Science And Innovation*, 3(Special Issue 24), 616-621.
12. Тажекеев, З. К. (2019). Методические Аспекты Применения Способов Финансового Анализа В Аудит. *Экономика И Предпринимательство*, (11), 918-923.
13. Karimovna, S. H. The Role Of Independent Reading In Improving Young Learners' Speaking Skills. *International Journal On Integrated Education*, 4(4), 109-112.
14. Satimova, H. (2025). Gender Differences In English Idioms. *Taraqqiyot Spektri*, 1(8), 391-397.
15. Qodirova, N. Sh. *Yoshlar Kitobxonligini Rivojlantirishning Pedagogik Asoslari*. Toshkent: Tdpu Nashriyoti, 2021. – 168 B.